Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Azerbaycan Örneği

Relationship Between Foreign Direct Investments and Economic Growth: The Azerbaijan Sample

Asst. Prof. Dr. Serap Ürüt Kelleci (Aksaray University, Turkey)

Asst. Prof. Dr. Emine Fırat (Aksaray University, Turkey)

Abstract

Today, foreign direct investment is very important for both developed and developing countries. It is seen as an opportunity to overcome the inadequacy of capital, especially in developing countries. It is expected that these investments will make a serious contribution in solving the problems related to the balance of payments, in the realization of the investments that will enable the growth of the economies, in increasing the employment.

The study will examine the size, development and effects of foreign capital in Azerbaijan economy. Azerbaijan, which is also known as transition economies, has gone from the Soviet Union in 1991 to regulating its economic structure from the beginning. At this point, they have undertaken various reforms to improve their inadequate investment capabilities and to attract foreign direct investment into the country. In this respect, they tried to have a share of this great pasty shared by the developed countries in the world.

In this study, firstly foreign direct investments and economic effects will be examined. Then, general information about Azerbaijani economy will be given and the dimensions and effects of foreign direct investments in Azerbaijan will be revealed. After the literature review on the subject has been made, the relationship between economic growth and foreign direct investment in Azerbaijan will be empirically analyzed. The figures for Azerbaijan during the period 1995-2015 were obtained from the World Bank.

1 Giriş

Günümüzde küreselleşmeyle birlikte para ve sermaye piyasalarının hızla gelişmesi finans piyasalarını hareketlendirmiş, işlem sayılarını arttırmıştır. Finansal hareketliliğin hızlanmasıyla ülkeler arasında engeller kalkmış, serbestleşme ülkeleri birbirine yakınlaştırmıştır. Birçok uluslararası yatırımcı hem kendinin hem de ülkesinin gelirlerini arttıracak yollar aramış, çeşitli yöntemler denemiştir. Bu yöntemlerin başında portföy yatırımları ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları gelmektedir. Portföy yatırımları özellikle birbiriyle rekabet edebilen finans piyasaları tarafından tercih edilmiş, gelişmekte olan piyasalar geride kalmıştır. Sermaye piyasası yetersiz olan ülkeler ise borçlanmayla küresel rekabetin içerisine dahil olma yoluna gitmişlerdir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ülkelere sermaye ve teknoloji transfer etmekle birlikte, ekonomik büyümelerine de olumlu katkılar yapmıştır.

Küreselleşme sonucu, iktisatçıların çalışma konuları farklı alanlara kaymış, ekonomik büyümenin anlamı değişmiştir. Geçmişten günümüze kadar gelen klasik ekonomik büyüme yaklaşımı terkedilmiş, özellikle 1980 sonrasında büyümenin belirleyicileri değişmiş, ülkelerin ekonomik büyüme ile doğrudan yabancı yatırımları arasındaki ilişki artmıştır. Ekonomik büyüme, ülkelerin gelişmesi ve kalkınması için en başta gelen makro ekonomik göstergelerden biridir. Ülkelerin makro anlamda istikrarlı olması ekonomik büyümeyi arttıran unsurların başında gelmektedir. Bir ülkenin büyümesi için gerekli olan en önemli faktör ise sermayedir. Üretim faktörlerinin temelini oluşturan sermayenin yetersizliği bir ülkenin en büyük ekonomik sorunlarından biridir. Büyümenin gerçekleşmesi için sermayenin yeterli olması sermayenin olması için de tasarrufun yeterliliği şartı vardır. Tasarrufların yetersiz olması gelişmişliğin önüne büyük bir ket vurmakta ve sıkıntılar artmaktadır. Bu yüzden ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için ülkenin öz kaynaklarının yetersiz olduğu durumda dış sermaye kaynaklarına yönelmesi zorunluluğu doğmaktadır. Dış sermaye kaynakları, doğrudan yabancı yatırımlar sayesinde ülkeye girip, sermayenin yeterliliğini sağlayarak, ekonomik büyüme sürecini hızlandırmaktadır. Özellikle ithal ikameci sanayileşme stratejilerinin terkedilip, ihracata yönelik sanayileşme stratejilerini benimseyen ülkelerin doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ekonomik büyüme hızlarını arttırdıkları görülmektedir.

Yeni dünya düzeninde doğrudan yabancı sermaye transferlerinin giderek artan bir düzeye çıkması ve Neoliberalizmin bir gereği olarak kabul edilmesi konuları gündemi epey meşgul etmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde sermaye birikiminin yetersizliği ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkelere biri olan Azerbaycan ekonomik büyüme için doğrudan yabancı sermayenin önemini fark etmiş bu yatırımların artırılması için faaliyetlere başlamıştır. Ancak uzun yıllar boyunca Sovyetler Birliği'nin yönetiminde bulunan Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlığını aldıktan sonra bu konuda uygulamaya başlaması mümkün olabilmektedir.

Bu çalışmada, doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki nedensellik analizi çerçevesinde incelenmiştir. Bu bağlamda, doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki Azerbaycan örneği üzerinden ele alınmıştır. Azerbaycan'ın bir geçiş ekonomisi olmasından dolayı makro verilere ancak 1995 yılında itibaren düzenli bir şekilde ulaşılabilmektedir. Bu nedenle çalışmada 1995-2015 dönemi incelenmiştir.

2 Azerbaycan'ın Temel Özellikleri

Bağımsız Devletler Topluluğu ve Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinin oluşturduğu devletlerin arasında petrol bakımından en zengini Azerbaycan'dır. Azerbaycan'ın ekonomisi petrole dayanmaktadır. Dünyanın belli başlı petrol üreticisi ülkeleri arasında yer alır. Petrol kuyularının büyük kısmı Apşeron Yarımadasında toplanmıştır. Çıkarılan petrol, borularla işlenmek üzere Bakü yakınlarındaki Çernagorod'a nakledilir. Ayrıca Bakü 890 kilometrelik bir boru hattı ile Batum'a bağlanır. Petrolden sonra en önemli gelir kaynağı doğal gazdır. Büyük bir çeşitlilik gösteren Azerbaycan sanayisinin temelini enerji, imalat ve kimya sanayi meydana getirir. Gübre, tarım ilaçları, yakıt, sanayi yağları, sun'i kauçuk ve plastik sanayii gelişmiştir. Dışarıya ihraç ettiği en önemli ürünlerden biri de petrol arama ve çıkartma makineleridir. Termik santrallerden elde ettiği elektriğin bir kısmını satmaktadır. Azerbaycan, verimli tarım arazileri ve doğal gaz, petrol ve demir bakımından zengin kaynaklara sahip bulunmaktadır. Azerbaycan Geçişin başlangıcında GSYİH'lerinin yaklaşık yarısını kaybetmiş, ancak 2000 yılından sonra istikrarlı büyümeye geçirebilmişlerdir. 2006 yılında % 34,5'lik oran ile Azerbaycan büyüme rekoru gerçekleştirmiştir (Özdemir, Yalman; 2012).

	1995	2000	2005	2006	2007	2008
Dünya	341.537	1.363.215	927.402	1.393.034	1.871.702	1.489.732
Gelişmekte Olan Ülkeler	117.767	232.216	330.178	403.881	528.536	585.647
Gelişmiş Ülkeler	219.772	1.125.227	565.423	930.175	1.254.988	787.761
Geçiş Ekonomileri	3.999	5.772	31.801	58.978	88.178	116.324
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dünya	1.186.513	1.328.215	1.564.935	1.403.115	1.467.149	1.228.283
Gelişmekte Olan Ülkeler	463.637	579.891	639.135	639.022	670.790	681.387
Gelişmiş Ülkeler	652.306	673.223	828.447	678.960	696.770	498.784
Geçiş Ekonomileri	70.570	75.101	97.353	85.134	99.589	48.112

Tablo 1: Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları (milyon \$) Kaynak: Dünya Bankası, Erişim Tarihi: (20.02.2017)

Tablo 1'de görüldüğü gibi, yabancı sermaye yatırımlarının, gelişmekte olan ülkeler üzerindeki olumlu etkisi 1995 yılından itibaren ön plana çıkmış, bu ülkelere yönelik sermaye girişindeki artış Tablo 2'de görüldüğü üzere, sermaye girişi olan ülkelere ekonomik büyümeyi de beraberinde getirmiştir. Tabloya göre 1995 yılında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının geçiş ekonomilerine yapılan miktarı 3.999 milyon dolarken 2008 yılında bu miktarın artarak 116.324 milyon dolara çıktığı görülmüştür. Gelişmekte olan ekonomilerin ise 1995 yılındaki doğrudan yabancı sermaye yatırımları 219.772 milyon dolarken 2014 yılına gelindiğinde 681.387 milyon dolara çıktığı görülmüştür. 1995 yılından beri gelişmekte olan ülkeler ve geçiş ekonomilerine yönelen yabancı sermaye miktarı önemli bir artış gösterirken, gelişmiş ülkelere sermaye girişindeki gelişmenin durduğu hatta 2014 yılında gelişmiş ülkenin çekmekte olduğu sermaye yabancı sermaye miktarının gelişmekte olan ülkelere daha düşük düzeylerde seyrettiği gözlenmiştir.

yıl	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
FDI	330	627	1.114	102	510	129	819	2.024	4.007	4.719	4.476
GDP	3.052	3.176	3.962	4.446	4.581	5.272	5.707	6.236	7.275	8.680	13.245
GDP (%)	-11,80	1,30	5,80	10,00	7,40	11,10	9,90	10,60	11,20	10,20	26,40
yıl	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
FDI	4.485	4.594	3.986	2.900	3.352	4.485	5.293	2.619	4.430	4.047	
GDP	20.983	33.050	48.852	44.291	52.902	65.951	68.730	73.560	75.198	53.047	
GDP (%)	34,50	25,05	10,77	9,41	4,85	0,07	2,20	5,80	2,00	1,10	

Tablo 2: Azerbaycan'daki Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Milli Gelir Verileri (milyon \$) Kaynak: Dünya Bankası, Erişim Tarihi: (20.02.2017)

Tablo 2'de görüldüğü gibi, Azerbaycan'a yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile milli gelir arasındaki ilişki genellikle pozitif bir biçimde artarak seyretmiştir. Bu da doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Azerbaycan ekonomisinin büyümesinde önemli bir faktör olarak düşünülebilir. 1995 yılında doğrudan yabancı sermaye yatırım miktarı 330 milyon \$ iken bu rakam 2003-2008 yılları arasında yıllık 4 milyar \$'ın üzerinde

çıkıştır. 2008 yılından sonra ise küresel krizin etkisiyle durgunlaşan dünya ekonomisi Azerbaycan'a yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının da azalmasına neden olmuş, oran giderek azalmıştır. 2008 yılından sonra büyüme oranlarında da ciddi azalışlar dikkat çekicidir.

3 Literatür

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği birçok çalışma söz konusudur. Bu çalışmalarda incelenen ülkeler, izlenen yöntemler ve sonuçlar açısından birçok farklılıklar mevcuttur. Bazı çalışmalarda ülke grupları incelenirken bazılarında tek ülke incelemeleri yapılmıştır. Aşağıda konu ile ilgili literatürdeki çalışmalardan bazıları değerlendirilmiştir.

Borensztein, De Gregorio ve Lee (1998) çalışmalarında, 1970-1989 dönemi arası 69 GOÜ için Panel SUR analizi yapmışlardır. Analiz sonuçlarına göre, beşeri sermayenin çok düşük olduğu ülkelerde doğrudan yabancı sermaye yatırımları büyümeyi negatif yönde, diğer ülkelerde ise pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

De Mello (1999), çalışmasında 32 OECD üyesi olan ve olmayan ülkelerde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının sermaye birikimi, ekonomik büyüme ve toplam faktör verimliliği artışı üzerindeki etkisi zaman serisi ve panel veri yöntemleri çerçevesinde araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının büyümeye etkisi bu yatırımların iç yatırımlarla tamamlayıcılık ve ikame derecesine bağlıdır.

UNCTAD (2000), 1970-1995 arası dönem için 100 ülke üzerine analiz yapmıştır. Granger nedensellik ve EKK yöntemleri uygulanan çalışmada, DYY'n ekonomik büyümeyi olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Carkovic ve Levine (2002) çalışması, 72 ülke için yapılmıştır. Panel GMM yönteminin kullanıldığı çalışmaya göre, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde doğrudan yabancı sermaye yatırımları ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Nath (2005) çalışmasında geçiş ekonomilerini incelemiştir. Panel sabit etkiler yönteminin kullanıldığı ve 13 geçiş ekonomisini kapsayan çalışma sonuçlarına göre dış ticaret ekonomik büyümeyi önemli ölçüde ve pozitif yönde etkilemektedir. Aynı zamanda yurt içi yatırımlar da büyümeyi etkilemektedir. Dış ticaret değişkeninin panellere dahil edildiği durumlarda doğrudan yabancı sermaye yatırımları değişkenine ait katsayılar istatistiksel olarak anlamsız bulunurken dış ticaret değişkeni dahil edilmeden tahmin edilen büyüme modelinde ise yabancı sermaye yatırımlarına ait katsayılar anlamlı bulunmuştur.

Afşar (2007) çalışmasında, Türkiye için Granger nedensellik analizi çerçevesinde doğrudan yabancı sermaye ve büyüme ilişkisini ortaya koymaya çalışmıştır. 1992-2006 dönemi için yapılan çalışma sonuçlarına göre Türkiye ekonomisi için doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Aleksynska, Gaisford ve Kerr (2008) çalışmalarında 1991-2000 dönemi için 17 geçiş ekonomisini incelemişlerdir. Çalışmada EKK ve Granger nedensellik analizleri kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ülke içi yatırımlar arasında daha çok tamamlayıcılık ilişkisi görülmüştür. Ekonomi büyüdükçe gelecek yabancı sermayenin artacağını ileri süren yazarlar analiz sonucunda aynı sonuca ulaşamamışlardır. Çalışma sonucunda doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile büyüme arasında zayıf bir ilişkinin var olduğu tespit etmişlerdir.

Ağayev (2010), 25 geçiş ekonomisinde, doğrudan yabancı sermaye yatırımı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1994-2008 dönemi için yapılan çalışmada panel nedensellik analizi, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından ekonomik büyümeye doğru güçlü, tersi yönde ise daha zayıf bir nedensellik ilişkisinin olduğunu göstermiştir.

Turan Koyuncu (2011), 1990-2010 dönemi için Türkiye'de doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile büyüme arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik analizini kullanarak incelemiştir. Analiz sonucunda doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Chowdhary ve Kushwaha (2013) ise 1992-2011 dönemi için Hindistan üzerine inceleme yapmışlardır. Turan Koyuncu (2011) ile aynı sonuçlara ulaşılan çalışmada da Granger nedensellik analizi kullanılmıştır.

Gürsoy ve Kalyoncu (2012), Gürcistan'da 1977-2010 dönemleri arasında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Çalışmada Engle-Granger eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizi yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca nedensellik analizi de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik büyümenin nedeni olduğunu ortaya koymuştur.

4 Ekonometrik Yöntem, Veri Seti ve Analiz Sonuçları

Bu çalışmada Azerbaycan ekonomisi için doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki nedensellik analizi çerçevesinde incelenecektir. Azerbaycan'a ait 1995-2015 dönemini kapsayan yıllık veriler kullanılmıştır. Söz konusu veriler Dünya Bankasının internet sitesinden 10.02.2017 erişim tarihinde

elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler doğrudan yabancı sermaye yatırım girişleri (FDI) ve Gayri safi yurt içi hasıladaki artış oranlarıdır (GDP).

Çalışmada, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin tahmininde, her değişkenin zaman serisi özelliklerini incelemek için öncelikle serilerin durağan olup olmadıkları saptanmıştır. Zaman serisi analizlerinde, verilerin durağan olması gerekmektedir. Durağan olmayan zaman serileriyle çalışılması halinde sahte regresyon problemiyle karşılaşılabilir. Bu durumda regresyon analiziyle elde edilen sonuç gerçek ilişkiyi yansıtmamaktadır (Gujarati, 1999: 713, 726).

Çalışmada, kullanılan değişkenlerin durağan olup olmadıkları ve durağan iseler hangi seviyede durağan oldukları Augmented Dickey Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) birim kök testi ile analiz edilmiştir.

Test	Değişken	Düzy (prob ve t-ist değerleri)		Birinci Fark (prob ve t-ist değerleri)	
		Sabit	Sabit+Trend	Sabit	Sabit+Trend
ADF	FDI	0.4354 (-1.659400)	0.5793 (-1.974387)	0.0020* (-4.595361)	0.0102* (-4.522248)
	GDP	0.2566 (-2.072604)	0.5457 (-2.036381)	0.0311 (-3.288050)	0.0747** (-3.460134)
PP	FDI	0.4424 (-1.644919)	0.5565 (-2.018898)	0.0020* (-4.609282)	0.0099* (-4.540070)
	GDP	0.1373 (-2.468906)	0.4000 (-2.331540)	0.0170* (-3.573033)	0.0629** (-3.544960)

Tablo 3: Birim Kök Test Sonuçları

Not: * %5 ve **%10 olasılık düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. Parantez içi değerler t istatistik değerleridir.

Tablo 3'den de görüldüğü gibi, birim kök test sonuçları yabancı sermaye yatırımı (FDI) ve milli gelir (GDP) değişkeninin düzeyde durağan olmadığını gösterir (p-değerleri $\geq \alpha=0,05$; Boş hipotez ret edilemez). Buna karşın birçok durumda her iki değişken için değişkenlerin birinci farklarında durağan olduğuna işaret etmektedir (p-değerleri $< \alpha=0,05$; Boş hipotez ret edilir). Dolayısıyla serilerin düzeyde birim köke sahip olduğu fakat birinci derece farklarının % 5 ve % 10 anlamlılık düzeyinde durağan olduğu görülmektedir. Yani, serilerin entegre seviyesinin I(1) olduğu tespit edilmiştir.

Birim kök testleri sonucunda değişkenlerin bütünleşme derecelerinin 1. Derecede aynı olduğunun belirlenmesiyle birlikte eş-bütünleşme analizi yapılmış ve böylelikle değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin var olup olmadığı incelenmiştir. Değişkenler arasında eş-bütünleşme olup olmadığı Johansen eş-bütünleşme testiyle araştırılmıştır (Johansen ve Juselius, 1990: 169-210). Eş- bütünleşme, durağan olmayan değişkenlerin doğrusal kombinasyonlarının uzun dönemde durağan olmasına, dolayısıyla değişkenlerin birbirleriyle eş-bütünleşmesine, zaman serileri arasındaki uzun dönem ilişkisinin modellenmesine ve tahmin edilmesine yöneliktir. Johansen eşbütünleşme yönteminde, seriler arasında eşbütünleşme analizi yapılabilmesi için, bütün serilerin aynı düzeyde durağan I(1) olması gerekmektedir. Değişkenler arasında eş- bütünleşmenin bulunması gerçek bir uzun dönemli ilişki anlamına gelmektedir.

Eşbütünleşmenin varlığı ve vektörlerinin sayısını belirlemek amacıyla gerekli iz (trace) ve maksimum öz (max) değerleri test sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

	İz (Trace)	0.05 Kritik Değer	Olasılık (Prob).**	Maksimum Özdeğer (Max)	0.05 Kritik Değer	Olasılık (Prob).**
None *	25.40900	15.49471	0.0012	17.41502	14.26460	0.0154
At most 1 *	7.993978	3.841466	0.0047	7.993978	3.841466	0.0047

Tablo 4: Johansen Eşbütünleşme Analizi Sonuçları

İz(trace) ve maksimum özdeğer istatistiklerine göre, değişkenler arasında hiçbir eşbütünleşme ilişkisinin olmadığı boş hipotez ($r=0$), değişkenler arası eşbütünleşme ilişkisinin olduğuna ilişkin alternatif hipoteze ($r>0$) karşı reddedilmektedir. Tablo 2'den de görüldüğü gibi, iz (trace) ve maksimum öz (max) değeri % 5 kritik değerden daha büyüktür. Dolayısıyla en az bir eşbütünleşme ilişkisinin varlığı kabul edilmiştir. Yani; FDI ve GDP serileri arasında eşbütünleşmenin olması FDI'nin GDP'yi etkilediğine ilişkin bir kanıt olarak görülebilir.

Uzun dönem ilişkisi Johansen eşbütünleşme testi ile belirlendikten sonra değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi ve ilişkinin yönü, "Granger Nedensellik Testi" yardımıyla araştırılmıştır. Nedensellik testi iki değişken arasında bir sebep-sonuç ilişkisinin olup olmadığını, eğer varsa ilişkinin yönünü test etmek amacıyla kullanılmaktadır. Uygulamada zaman serileri arasındaki nedensellik ilişkisinin tespit edilmesinde en sık kullanılan

yöntem Granger (1969) tarafından geliştirilen Granger nedensellik analizidir (Granger, 1969: 426-435). Granger nedensellik testi, bağımsız değişkenin gecikmeli değerlerin katsayılarının, belirli bir anlamlılık düzeyinde, grup halinde sıfıra eşit olup olmadığı test edilerek yapılır.

Nedenselliğin Yönü	ki-kare Değeri	Olasılık Değeri
FDI → GDP	4.908452	0.0859
GDP → FDI	0.278226	0.8701

Tablo 5: Granger Nedensellik Test Sonuçları

Granger nedensellik testi sonuçlarına göre “doğrudan yabancı yatırımlar ekonomik büyümenin Granger nedeni değildir” hipotezi, olasılık değerinin % 10’ten küçük olması nedeniyle reddedilmektedir. Granger nedensellik testi sonucunda, %10 anlamlılık düzeyinde FDI, GDP’nin Granger nedenidir. Yani FDI’den GDP’ye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi mevcuttur.

5 Sonuç

Finansal piyasalardaki hareketlerin 1990’lı yıllardan beri gözle görünür bir şekilde artması sonucu doğrudan yabancı yatırımlar, ekonomik büyümenin en önemli belirleyicileri haline gelmiştir. Doğrudan yabancı yatırımlarının gelen ülkeye sermaye ve teknoloji getirmesiyle beraber verimliliği arttırması da ekonomik büyümenin üzerinde önemli rol oynamıştır. Yapılan çoğu araştırmalarda doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik büyümeyi arttıracığı yönündeki bulguları bu konunun daha çok tartışılmasına zemin hazırlamıştır.

Küreselleşmenin yoğun bir şekilde kendisini hissettirdiği günümüz dünyasında doğrudan yabancı sermaye yatırımları hızla artmaktadır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları gittikleri ülkelerin birçok makro verisini de etkilemektedir. Bu makro göstergelerin başında da ekonomik büyüme gelmektedir. Literatürde, yabancı sermaye yatırımları ile büyüme ilişkisi üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bu yapılan çalışmaların bazıları doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkileri olduğunu destekler iken; diğer bir grup çalışmada ise bu pozitif etkinin mutlak olmayacağı ve hatta anlamsız bir ilişkinin bulunduğu ortaya konulmuştur. Azerbaycan’ın 1995-2015 yılları arasındaki doğrudan yabancı sermaye verileri ve büyüme oranları kullanılarak, doğrudan yabancı sermaye ile büyüme arasında ilişki Granger nedensellik testine tabi tutulmuştur. İncelenen dönem içerisinde doğrudan yabancı sermayeden büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisi bulunurken, büyümeden doğrudan yabancı sermayeye doğru bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Bu çalışmada, günümüz dünya ekonomisinin bir gerçeği olan doğrudan yabancı sermayeye yatırımları incelenmiş, bu konuda rekabet yarışına giren ülkelerin arasında Azerbaycan’da yerini alma çabası içindedir.

Kaynakça

- Afşar, M. (2008). “The Causality Relationship Between Economic Growth and Foreign Direct Investment in Turkey”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20, 1-9.
- Ağayev S. (2010), “Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Geçiş Ekonomileri Örneğinde Panel Eştümleşme ve Panel Nedensellik Analizleri”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 12/1, 159-184.
- Aleksynska, M., Gaisford, J. and Kerr, W. (2008), “Foreign Direct Investment and Growth in Transition Economies”, University Library of Munich MPRA Paper, No. 7668.
- Borenzstedn, Eduardo, D Gregorio Jose, Lee, Jong, Wha (1998), “How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth”, Journal of International Economics, Vol. 45 S 1, 115-135.
- Carcovic M. and Levine R (2002), “Does Foreign Direct Investment Accelerate Economic Growth? Financial Globalization: A Blessing or Curse”, World Bank Conference Washington.
- Chowdhury, A. and Mavrotas, G. (2005), “FDI and Growth: A Causal Relationship. Research Paper. United Nations University (UNU)”, World Institute for Development Economic Research (WIDER). N. 25, 2-10.
- De Mello, L. (1999), “Foreign Direct Investment Led Growth: Evidence From Time Series and Panel Data”, Oxford Economic Papers 51, 133-151.
- Dünya Bankası, <http://data.worldbank.org/indicator/bx.klt.dinv.ed.wd> (Erişim tarihi: 20.02.2017)
- Granger, Clive. W. J. (1969). “Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-Spectral Methods”, Econometrica, 37 (3), 424-438.
- Gujarati, Damodar N., (1999), Basic Econometrics, McGraw Hill, Intriligator, M.D., Econometric Models, Techniques and Applications, Prentice Hall, 1995.
- Gürsoy, F. ve Kalyoncu, H. (2012). “Foreign Direct Investment and Growth Relationship in Georgia”, International Journal of Economics and Financial Issues, C. 2, S. 3, 267-271.

- Johansen, S. ve Juselius K. (1990), “Maximum Likelihood Estimation And Inference on Cointegration with Application to the Deman for Money”, Oxford Bulletin of Economic and Statistics, 52, 169-210.
- Nath, H. K. (2005). “Trade, Foreign Direct Investment and Growth: Evidence from Transition Economies”. Sam Houston State University Department of Economics and International Business Working Paper Series, (05-04).
- Özdemir, Z. ve Yalman (2012), A. P. D. İ. N. “Kadın İstihdamı ve Ekonomik Kalkınma: Geçiş Ekonomileri Örneği”, <http://avekon.org/papers/476.pdf> (Erişim Tarihi: 12.04.2017).
- Turan F. (2011), “Doğrudan Yabancı Yatırımların İktisadi Büyümeye Etkisi: Türkiye için Bir Ekonometrik Analiz”. Paper presented at Econ Anadolu. Anadolu International Conference in Economics, 15-17.
- UNCTAD (2000), World Investment Report, Cross- Border Mergers and Acquisitions and Development (Chapter XI), United Nations, NewYork and Geneva.
- World Bank, <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (Erişim tarihi: 10.02.2017).